

TYPIKÝ MALÝ TYRAN NESNESE NEPOHODLÍ NEBO NEÚSPĚCH, A TAK NEUMÍ PŘEKONÁVAT PŘEKÁŽKY.

Tereza je policistka,
Youn Yae je trenér české
reprezentace v taekwondu.
Dcery: Hana (8 let), Irena (4 roky) a Zina (16 let)

1. STYL VÝCHOVY: Naše výchova je tradiční v českém i korejském smyslu. Jsme s manželem oba spíš přísnější. Dcery jsou slušné, zdvořilé, zvyklé na určitou disciplínu. Můžeme je vzít kamkoli, aniž by obtěžovaly okolí, jako to dělají mnohé takzvané volně vychovávané děti. Samozřejmě klademe důraz na školní prospěch a chceme, aby dcery ovládaly cizí jazyky, sportovaly a hrály na hudební nástroj. Obě starší holky chodí na angličtinu. Hanička hraje na piano a cvičí taekwondo, Irenka chodí na gymnastiku. Další kroužky, jako například keramiku nebo flétnu, si vybírají samy.

2. LITERATURA: Knížky o výchově nečteme, nemáme na ně čas.

3. CO POVAŽUJEME ZA PODSTATNÉ: Rádi bychom, aby byly dcery schopné u sportu a hudby vydržet. Aby se naučily dělat věci pořádně a jednou byly v něčem opravdu dobré.

4. CO SE NÁM LÍBÍ A CO NAOPAK NELÍBÍ NA VÝCHOVĚ GENERACE NAŠICH RODIČŮ: K výchově rodičů výhrady nemáme. Moje maminka byla přísná a zásadová, ale zároveň mně a sestře nechávala prostor, máme s ní skvělý vztah dodnes. Někdy mám výhrady spíš sama k sobě – přála bych si být trochu tolerantnější a trpělivější.

že opravdu zodpovědný a dospělý je pouze ten, kdo hodnoty, podle nichž se chová, přijal za své. Je prý proto například nesmyslné nutit dítě, aby se omluvilo druhému člověku, pokud samo nechce.

Místo sankcí a trestů navrhuji autoři knihy rodičům a učitelům, aby nechali vyplynout ze situace přirozený důsledek. Například rozbije-li dítě sousedovi okno míčem, zaplatí škodu z vlastního kapesného. Když si včas neuklidí a neudělá úkoly, nezbude dítěti čas na hraní her na počítači nebo na návštěvu kamaráda. Když nebude dítě cvičit na housle, školní koncert bude zkrátka propadák. Svoboda totiž znamená nést následky vlastního chování.

Takový přístup vypadá smysluplně, zejména v demokratic-

kých a relativně rovnostářských zemích. Přesto člověk těžko uvěří situaci popsané v knize: partička výrostků se pošklebuje v parku starým lidem, až jim nějaká paní laskavě domluví. „Také budete jednou staří.“ A děcka se zastydí, zamyslí se nad sebou a nechají toho.

SVĚT MALÝCH TYRANŮ

Dost odlišný názor na liberální výchovu má německá psychologka českého původu Jiřina Prekopová. Té se stýská po starých dobrých časech, kdy tradiční rodina fungovala a děti dostávaly nejen lásku, ale také pevný řád a jistoty. K sepsání knihy *Malý tyran* ji před lety inspirovaly dramatické zážitky s liberálně vychovávanými německými dětmi. Celá generace dětí (dnes už jsou tyto děti samy rodiči) vykazovala podle Prekopové dost podobné psychologické znaky, jako jsou nepřizpůsobivost, agresivita, sebestřednost, nedostatek empatie a neschopnost snést sebestřednější frustraci. Typický malý tyran je podle Prekopové natolik zvyklý, že se rodina přizpůsobí za všech okolností jeho potřebám, že nenesne nepohodlí nebo neúspěch, a tak neumí překonávat překážky. Příliš volná výchova bez jasně vymezených hranic se obrací proti rodičům, kteří si pak nevědí se svými potomky rady, ale neprospívá ani samotným dětem. Ty mívají často potíže začlenit se do společnosti, a to i v dospělosti, mají potíže ve škole, v profesním životě i ve vztazích.

Malí tyraní jsou dnes už třicátníci. Mají-li vůbec děti, často si podle Prekopové s jejich výchovou nevědí rady. Už samotnou péči o děti vnímají úkorně, jako cosi omezujícího. Nejsou zvyklí přebírat zodpovědnost, nechtějí starosti, bojí se závazků. Jejich rodiny se rozpadají. Jiřina Prekopová kritizuje současnou společnost a volá po návratu k tradičním hodnotám. K časům, kdy rodiny držely pohromadě, rodiče se dětem věnovali a všude panoval řád, láska a disciplína. Jenomže se zdá, že i ona volá po návratu k ideálu, který nikdy neexistoval.

Pokud žili na venkově, museli rodiče v minulosti většinou tvrdě pracovat a děti vyrůstaly tak nějak samovolně a bokem. Starší hlídaly mladší. Pokud rodiče pracovali →

LUCIE
A LUKASZ
ERNSTOVI

v továrně a děti nemusely také pracovat, aby se rodina užívala, běhaly ty větší venku po ulicích a ty menší zůstávaly doma přivázané za nohu k posteli nebo ke stolu. Pro zklidnění dostávaly malé děti obvykle pivo nebo odvar z makovic. Lépe situovaní lidé přenechávali starost o děti kojným, chůvám a vychovatelům nebo rovnou internátním školám. Převládala představa, že dítě potřebuje tvrdou výchovu, aby se neprojevil jeho negativní rysy. „Ve Skandinávii, kde byl dříve život hodně drsný a lidé chudí, si dokonce rodiny vyměňovaly děti v přesvědčení, že vlastní matka by nedokázala být k dítěti patřičně tvrdá,“ vypráví Markéta Křížová.

TYGŘÍ MATKY

Takzvaná tygří matka rozhodně problém s tvrdostí vůči svým po-

TYGŘÍ MATKA VĚŘÍ, ŽE SVOU PŘÍSNOSTÍ PROKAZUJE DĚTEM MATEŘSKOU LÁSKU.

tomkům nemá. Ba naopak, věří, že právě svou náročností a přísností jim prokazuje mateřskou lásku. Je sebejistá, netrpí pocitu viny, jestli se náhodou nedotkla citů dítěte, rozhoduje za všech okolností a nestrpí sebemenší odpor. Tygří matka chce vychovat úspěšné dítě. Za každou cenu. Tak líčí přístup převážně asijských matek ve svém článku pro *New York Times* Proč jsou čínské matky lepší právnička z Yale Amy Chua. Ona je Američanka čínského původu, její muž americký Žid. Společně napsali knihu *Bojový chorál tygří matky*, v níž popisují výchov-

né metody, jež aplikovali u svých dvou dcer. Článek i kniha rázem rozdělily americkou veřejnost na dvě skupiny - na ty, kteří považují Amy Chua za bezcitnou despotickou megeru, a ty, kdo její výchovné metody považují za cestu k americkému snu.

Amy Chua i její muž zastávají názor, že americká společnost degeneruje a opravdu úspěšné jsou pouze děti z tradičně židovských rodin a potomci asijských imigrantů v první a druhé generaci. Vyrůstají totiž v tvrdých podmínkách, s přísnou výchovou a velkou motivací. K tomu mají jakousi

ambivalentní kombinaci pocitu výlučnosti a mindráku.

To vše se manželé rozhodli svým dvěma dcerám v hojně míře poskytnout. Děvčata už totiž patří ke třetí generaci imigrantů, narodila se v hmotném dostatku a mohla by ztratit tah na branku. A tak dívky od rána do večera drtily školní učivo, protože přinést jinou známku než jedničku bylo nemyslitelné. Nebýt premiantkou třídy bylo nemyslitelné. Hrály na klavír a na housle do úmoru. Amy Chua například v knize líčí, kterak seděla její mladší dcera celý den až do noci u piana a nesměla vstát, dokud perfektně nezahrála velmi obtížnou skladbu *Malý bílý oslík*. Seděla a dřela pod pohružkou likvidace všech hraček a zrušení narozeninových i vánočních dárků na tři roky. Nakonec skladbu zahrála.

LUDMILA
A LUBOŠ

**Ludmila je aromaterapeutka,
Lubomír umělecký kovář
Děti: Šimon (12 let), Žofie (10 let),
Amálie (5 let)**

- 1. STYL VÝCHOVY:** Zapojujeme intuici, vlastní zkušenosti a nastavujeme hranice tak, aby byly dost široké a bezpečné pro děti a zároveň nepřekračovaly rámec respektu a prostoru pro okolí. Zároveň se snažíme děti podporovat v jejich nadání a zájmech.
- 2. LITERATURA:** *Líný rodič, Koncept kontinua, Respektovat a být respektován a Tvoje dítě jako šance pro tebe.* Neberu je ovšem nijak dogmaticky. Můj muž je v těchto věcech intuitivnější a v názorech konzistentnější a stálejší, knihy o výchově nečte.
- 3. CO POVAŽUJEME ZA PODSTATNÉ:** Rádi bychom dětem předali dostatek respektu a odpovědnosti k okolí – nejen k lidem, ale i k jejich práci nebo k přírodě, dále chceme, aby si vybudovaly vědomí vlastní hodnoty, přijaly se také, jaké jsou.
- 4. CO SE NÁM LÍBÍ A CO NAOPAK NELÍBÍ NA VÝCHOVĚ GENERACE NAŠICH RODIČŮ:** Oba jsme dětství strávili v době komunismu. Po rodičích se chtělo, aby děti dali do jeslí a šli pracovat. Výchova v té době nám přišla poněkud „odcizená“ a odpojená, i když nás osobně se toto téma tolik netýkalo. Co vlastně bychom neradi do výchovy zapojili, je negativní motivace, jež se ovšem v některých sférách používá dodnes.

„Tento typ výchovy je v Asii dost obvyklý. Jakmile děti nastoupí v pěti letech do školy, začne jim neustálá celodenní dřina,“ říká Tereza Lee. Její muž Lee Youn Yae, trenér české reprezentace v taekwondu, pochází z Jižní Koreje. „Dítě jde ráno na osmou hodinu do školy a z kroužků se vrací obvykle až před půlnocí. Rodiče, pokud jsou oba zaměstnaní, tráví v práci minimálně 12 hodin denně. Manžel je proto rád, že může být s našimi třemi holkami aspoň ráno a o víkendech. Kdybychom zůstali v Koreji, vůbec by je neviděl. Přesun mezi kroužky obstarávají prarodiče nebo děti rozváží speciální autobus. Do školy chodí děti i každou druhou sobotu a celou neděli se pak ještě doma učí.“ Učí se i o letních prázdninách, kdy nejsou ve škole učitelé. Samy sedí v lavicích a drtí. Systém je velmi přísný, dítě sbírá za školní výsledky body už od pěti let, a je-li počet bodů příliš nízký, nemůže si vybrat, na kterou školu půjde, pokud se vůbec někam dostane.

„V Asii se od dětí očekává, že vrátí rodičům peníze, jež do nich investovali, a že se o ně ve stáří postarají. Ty nároky jsou extrémní. Když vše nevyjde podle plánu, má dítě pocit, že rodiče zklamalo, a raději volí sebevraždu,“ vysvětluje Tereza Lee. Jižní Korea tak zaujímá v žebříčku dětské sebevražednosti první místo. Vysoký počet sebevražd mezi dětmi je i v Japonsku.

„Když jsme byli s manželem a dcerou Ennou na návštěvě u tchyně v Kjótu, vůbec jsem se nemohla dívat na televizi. Každou chvíli hlásili, že nějaké dítě skočilo pod vlak. Neměla jsem na to nervy,“ říká japanoložka Kateřina Saeki. „Víte, v Japonsku je skvělá porodní péče, rodiče i prarodiče se moc hezky chovají k miminkům a batolatům, řekla bych, že daleko laskavěji než v Evropě. Nosí je, chovají, nenechávají je brečet, v noci s nimi spí v jedné místnosti. Ale od pěti let čeká

děti ukrutný drill, který se ještě často prolíná s dost drsnou školní šikanou. Nechtěla bych proto, aby dcera vyrůstala v Japonsku.“

Vysokou sebevražednost ve srovnání s vrstevníky vykazují i děti z čínských, korejských a japonských rodin v USA. Otázkou tedy je, zda extrémní disciplína a drill, o nichž píše Amy Chua, skutečně přináší takové ovoce. Japonské ani korejské univerzity rozhodně nemají zvlášť dobrou pověst a vědce i příslušníky jiných kreativních profesí musí obě země importovat.

INDIÁNI TO VĚDÍ

Na to, jaký výchovný model je nejlepší, neexistuje jednoznačná odpověď, je nicméně zřejmé, že všechny extrémy škodí. Přílišná volnost bez hranic je podobně problematická jako soustavná drezúra. To, na čem se většina přístupů shodne, je důslednost. Pravidla, jež nastavíte, je záhodno dodržovat.

I autorka *Konceptu kontinua*, současně bible alternativních rodičů, Jean Liedloffová, která tak adoruje indiánskou přirozenost a pralesní ráj, je toho názoru, že dítě má následovat dospělého a učit se od něj. Že dospělý musí být silný, mít svůj vlastní smysl existence, vlastní práci. Dítě nemá být středem pozornosti rodičů a svět se nesmí točit jen kolem něj. Kdysi to přece tak bylo. Děti vyrůstaly s rodiči a prarodiči, viděly je lovit, sbírat potravu, obstarávat stáda, pracovat na poli... A časem začaly dělat totéž. Až industriální doba to všechno změnila. Práce se vytratila z domova. Navíc se doba rychle mění a naše znalosti už nemusí být pro děti užitečné. Přesto jim můžeme předat to podstatné: své vlastní postoje a hodnoty. Protože každý rodič nakonec stejně nejvíc vychovává děti vlastním příkladem. A pokud poskytne dítěti dobré citové zázemí a jistotu, může být i náročný.

„Své syny vychovávám spíš evropským způsobem. Kdybych z nich dělala malé Indiány, neměli by v naší společnosti šanci,“ říká antropoložka Markéta Křížová. „Sami Indiáni to vědí a snaží se dostat vlastní děti do našich škol, aby přežily.“